

15. Tkachuk, A.F., Dashytsyn, M. 2016. Domestic and External Resources for Community Development or Why Lack of Money is not a Primary Community Issue? (Educational Module). Legal Status ICC, Kyiv, 152 p.

16. Piikala, T., Harmaakorpi, V., Pekkarinen, S. 2007. The role of Dynamic Capabilities and Social Capital in Breaking Socio – Institutional Inertia in Regional Development. International Journal of Urban & Regional Research, Vol. 31, liss. 4, p. 836 – 852. DOI:10.1111/j.1468-2427.2007.00757.x

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2018; 2(197): 43-48

УДК 330.161:330.31

JEL classification: D01, E710

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2018/197-2/7>

В. Смесова, канд. екон. наук, доц.

ORCID iD 0000-0002-0444-4659

ДВНЗ "Український державний хіміко-технологічний університет", Дніпро

ТИПОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ АКТОРІВ

Запропоновано типологію відтворення економічних інтересів акторів відповідно до кількісних і якісних змін у результатах їхньої реалізації, а також згідно зі схильністю економічної поведінки акторів до стабільності (сталості) і динамічності (мінливості) у процесі актуалізації економічних інтересів. Обґрунтовано системні взаємозв'язки та взаємозалежності між запропонованими типами відтворення економічних інтересів. Розкрито взаємовплив відтворення економічних інтересів акторів та інституційного середовища.

Ключові слова: відтворення; інститути; інтерес; економічні інтереси; економічна поведінка.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток економіки лінійно корелюється із процесами формування та реалізації акторами власних економічних інтересів. На основі усвідомлених бажань і прагнень акторів до отримання економічної вигоди, раціональних інтенцій і намірів задовольнити свої потреби та у той самий час під впливом ірраціональних/випадкових психологічно-емоційних імпульсів відбуваються зародження, становлення і прояв економічних інтересів як проміжні стадії їх формування. Конкретно економічну форму інтереси акторів отримують у процесі їх безпосередньої реалізації. Реалізація економічних інтересів не завжди може мати позитивний (задовольняючий актора) результат, що вимагає подальшого коригування, інституціоналізації та трансформації економічних інтересів, інструментів і механізмів їхнього втілення. У ході зазначених стадій відбуваються процеси формування і реалізації економічних інтересів, які постійно відновлюються акторами, що визначає зміст відтворення економічних інтересів. Останнє поняття ми визначаємо як процес постійного, незворотного відновлення формування і реалізації економічних інтересів з метою задоволення потреб акторів в економічних та соціальних благах. В умовах розвитку сучасної економіки інформаційно-мережевого типу відтворення економічних інтересів набуває нових форм, що пов'язано із динамічним розвитком світової економіки, прогресивними змінами економічного та інституційного середовища, методів і механізмів господарювання, прискоренням економічного обігу, ускладненням технологій виробництва й реалізації продукту. Змінюються і самі економічні актори, а також їх економічна поведінка, що викликає трансформацію інтересів та їх відтворювальних форм. Тому сьогодні важливим і актуальним є наукове визначення наявних/потенційно можливих форм і типів відтворення економічних інтересів акторами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження економічних інтересів активно проводилися представниками різних наукових напрямів, шкіл і течій: від А. Сміта, Ф. Ліста, К. Маркса і до Й. А. Шумпетера. Зазначені вчені-економісти дійшли висновку щодо наявності прямих і непрямих кореляцій між інтересами та виникненням господарських відносин, зв'язків, детермінованості суспільно-економічного розвитку й активності реалізації економічними акторами своїх інтересів, отриманими економічними результатами та процесами формування і реалізації економічних інтересів. Ґрунто-

вно досліджувалися економічні інтереси також у радянській економічній думці. На сучасному етапі розвитку економічної науки відбувається новий сплеск активних досліджень проблематики економічних інтересів, що, зокрема, пов'язано із розвитком таких її розділів, як поведінкова економіка та теорія контрактів. Останнє ознаменувалося присудженням Нобелівської та інших премій з економіки Д. Канеману, А. Тверські, А. Дітону, Б. Хольмстрьому, О. Харту, Р. Талеру за висновки, отримані у зазначених напрямках [1–6]. Серед вітчизняних науковців та науковців ближнього зарубіжжя економічні інтереси вивчають Н. Чернецова, Н. Рассказова, В. Базилевич, В. Тарасевич, О. Кузьмін, О. Хілуха, А. Грищенко [7–12]. Сучасні вчені приділяють увагу дослідженню впливу інститутів на поведінку акторів щодо реалізації своїх інтересів [7–8], трансформацію їх форм в умовах розвитку капіталізму [9–10], а також корпоративізації, глобалізації та інформатизації сучасної економіки й суспільства [11–12]. Одночасно із цим з'являються нові ракурси і грані економічних інтересів, які вимагають їх подальшого наукового обґрунтування.

Методологія. У роботі застосовано такі загальнонаукові та специфічні методи й підходи економічної теорії: системний, наукової абстракції, аналізу, синтезу – для характеристики відтворення економічних інтересів та його основних стадій; кількісного і якісного аналізу, класифікації та типології, – для виокремлення типів і форм відтворення інтересів акторами; індукції й дедукції – для визначення змісту стійкості й мінливості у процесах формування та реалізації економічних інтересів; групування та графічний – для обґрунтування зв'язків і залежностей між типологічними формами відтворення економічних інтересів; еволюційний, синергетичний, діалектичний – для розкриття статичних і динамічних характеристик виокремлених типів відтворення економічних інтересів.

Мета статті – систематизація і класифікація основних типів відтворення економічних інтересів, визначення їх змісту і наявних зв'язків.

Результати. Шляхи і результати формування та реалізації економічних інтересів відрізняються кількісними, а також якісними параметрами, оскільки імплементаються різними економічними акторами, на різних рівнях функціонування економіки, в різних умовах тощо. Зазначений принцип може бути покладений в основу розробки типології відтворення інтересів у процесі економічної поведінки (діяльності) акторів. Питання стосо-

вно розширення або звуження пропорції та масштабів відтворення економічних інтересів слід вирішувати, виходячи зі співвідношення змін у результатах їхньої реалізації. Останні набувають абсолютно конкретних форм задоволення потреб економічних акторів, зокрема, збільшення вигоди, прибутку, заощаджень, економію витрат, отримання інших економічних і соціальних благ та цінностей. З іншого боку, зазначена типологія має бути пов'язана із вирішенням питання щодо ефек-

тивності реалізації інтересів узагалі, тобто не тільки щодо результативності зазначеного процесу, а також із позиції зміни у співвідношенні можливостей стосовно отримання економічного й соціального ефектів, тобто достатності наявних ресурсів для реалізації економічних інтересів. Зазначене дозволяє здійснити типологію відтворення економічних інтересів відповідно до кількісних та якісних характеристик його результативності (див. рис. 1).

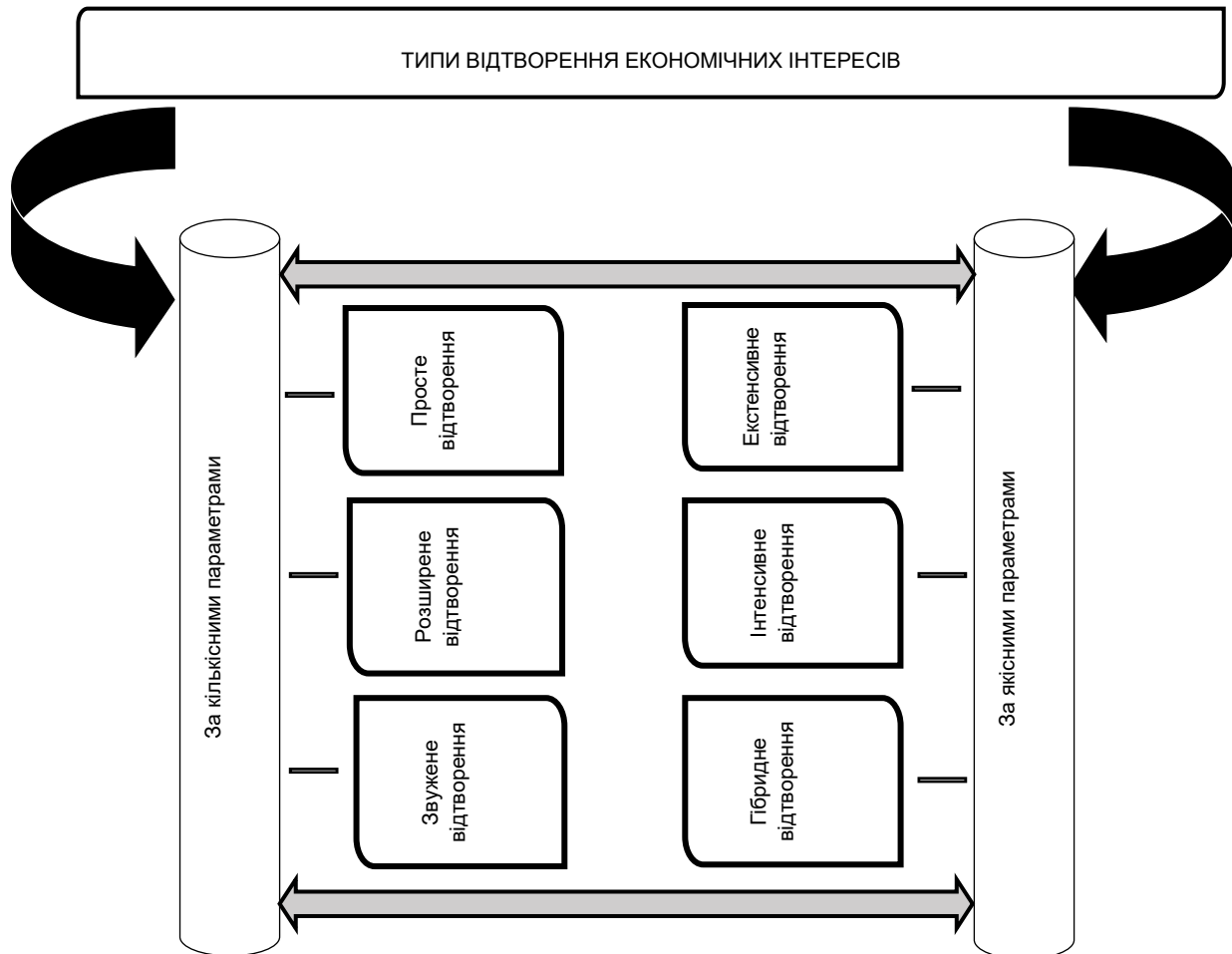

Рис. 1. Типи відтворення економічних інтересів залежно від змін у кількісних і якісних результатах

Джерело: розроблено автором.

Залежно від кількісних результатів доцільно виокремити відтворення економічних інтересів:

- просте – підтримання формування і реалізації економічних інтересів у незмінних масштабах, збереження інтересу на попередньому рівні. Виникає просте відтворення економічних інтересів у результаті збільшення поточного ("сьогоднішнього") споживання через вилучення з обігу більшої частини доходів, потенційних інвестиційних ресурсів, відповідне зменшення обсягів тимчасово вільних ресурсів. Відтворення економічних інтересів зазначеного типу наявне в умовах обмеженості/відсутності інформації щодо потенційних можливостей отримання економічної вигоди, неефективності функціонування інституційного середовища, помилок акторів в оцінці власних можливостей і потенційних перспектив, підвищення ризиків у процесі реалізації економічних прагнень, а також унаслідок незмінності моделі економічної поведінки.

Передумовою простого відтворення економічних інтересів може бути також відсутність у відтворювальному циклі стадій коригування і трансформації інтересів на основі їх реконструкції та інтеграції з інтересами інших акторів або інтересів споріднених груп. Останні створюють умови для прогресивного та експансійного руху відтворювальних інтеракцій економічних інтересів, формують нові ціннісні набори та інтереси або коригують уже раніше створені шляхом імплантації принципів економічної поведінки інших акторів;

- розширене – безперервне формування і реалізація економічних інтересів зі збільшенням масштабу і досягнених результатів у кожному наступному циклі, розширенням економічних інтересів та можливостей (інтелектуальних, економічних, інформаційних) акторів щодо їх реалізації. Виникає розширене відтворення економічних інтересів унаслідок збільшення використання частини доходу для майбутнього, а не поточного споживання шляхом упровадження нових і ампліфікації

діючих виробничих потужностей, підвищення обсягу інвестицій, використання нових факторів виробництва, креативно-творчого підходу в економічній поведінці тощо. Зазначимо, що розширене відтворення економічних інтересів необов'язково досягається за рахунок простого збільшення обсягів отриманої вигоди. Одним із найголовніших його проявів є капіталізація на основі стрімкого зростання ринкової вартості активів, перетворення прибутку в додатковий капітал і забезпечення відповідного його приросту.

Крім того, досягненню розширених результатів реалізації економічних інтересів також сприяють зважене коригування і трансформація останніх у процесі їхнього відтворення за допомогою реконструкції наявних форм інтересів та інтеграції з інтересами інших акторів та груп, до яких входять актори. Абсорбція мотивів, цінностей, механізмів, імперативів відтворення економічних інтересів інших акторів змінює хромосоми інтересів їх носіїв, утворює їх нову іпостась – часткове, що одночасно містить загальне. Таким чином відбувається наповнення і збагачення економічних інтересів, розкриваються нові горизонти й потенціал їхнього подальшого формування, реалізації та відтворення на новій основі;

– звужене – безперервне формування і реалізація економічних інтересів, що має низхідну динаміку, зниження результатів у кожному наступному циклі. Виникає внаслідок кризових і стагнаційних тенденцій в економіці, неефективної економічної політики, прорахунків у розрахунках потенційної та реальної вигоди, в обраній моделі економічної поведінки, невідповідності економічних інтересів акторів можливостям щодо їхньої реалізації.

Одночасно спадна динаміка відтворення економічних інтересів може бути наявна за умов обмеженості доступу до необхідної інформації, унаслідок перебування актора у відповідному психо-емоційному стані (страху, депресії, паніці), імпульсивної або девіативної поведінки, дії епізодичних обставин, звуження комбінаційного мислення, що не дозволяє актору розробляти нові форми і комбінації інтересів, які були б органічними наявній економічній дійсності, використовувати їх у своїй економічній поведінці. Звужене відтворення економічних інтересів виникає також при цілеспрямованому обмеженні актором своїх економічних інтересів або при їх поступовому згасанні та відмиранні за відсутності нових альтернатив.

Відтворення економічних інтересів має не тільки кількісну динаміку, а й якісну, що характеризує його другий бік. Відповідно до якісних змін слід виділити такі типи відтворення (рис. 1):

– екстенсивне – це відтворення, якому притаманне збільшення економічних інтересів без підвищення їх якісних результатів, передусім ефективності реалізації, темпів і пропорцій зміни отриманих економічних результатів;

– інтенсивне – зростання ефективності формування і реалізації економічних прагнень акторів, якісний ріст результатів та можливостей утілення економічних інтересів, підвищення раціональності організації відтворювальних стадій;

– гібридне – для якого є характерним одночасний синтез екстенсивних та інтенсивних тенденцій відтворення.

Зауважимо, що екстенсивний тип відтворення економічних інтересів спостерігається у випадку здійснення актором усталеної моделі економічної поведінки, яка припускає застосування повторюваних, продовжуваних способів формування і реалізації економічних інтересів.

Основними причинами і передумовами незмінних (фіксованих) наборів реакцій є: наявні у свідомості актора стереотипи; форми економічної та соціальної поведінки; закріплені у практиці господарювання принци-

пи зниження витрат; інтуїтивні відчуття; інституційні обмеження; схеми економічної діяльності, отримані на основі досвіду тощо [13]. Зазначені установки спонукають актора постійно відтворювати одні й ті самі інтереси, повторювати характер і формат своїх ітерацій, збільшуючи їхню кількість, але не змінюючи їх модифікацію відповідно до висхідної еволюції економіки та її прогресивних змін, що і зумовлює екстенсивний характер відтворення інтересів.

Відповідно екстенсивне відтворення наявне у разі недетермінованості формування і реалізації економічних інтересів екзогенним імпульсам до змін і розвитку, які посилає економічне й суспільне середовище акторам. Стрімкі трансформації у результаті глобальної еволюції вимагають змін як у природі самих економічних інтересів, так і в механізмах їх відтворення, що у підсумку призведе і до підвищення ефективності їхньої реалізації. При невідповідності зазначеному принципу баланс порушується і затверджується екстенсивне відтворення економічних прагнень.

Основними детермінантами інтенсивного відтворення економічних інтересів є революційні науково-технічні зрушення, які вимагають підвищення рівня освіченості, інформованості, інтелектуалізації актора, отримання ним необхідних знань, навиків і здібностей, які б дозволили оволодіти сучасними формами та методами формування і реалізації економічних інтересів, зекономити робочий час, час для втілення індивідуальних економічних інтересів та підвищення якості життя людини, отримання нею високого соціального статусу. Створення передумов для розвитку науки, освіти, підвищення кваліфікації, розвитку особистості стають запорукою інтенсифікації відтворення економічних інтересів.

Ефективність формування і реалізації економічних інтересів значно підвищується на основі актуалізації й застосування нових форм, видів та методів ітерацій, креативно-творчого підходу акторів, формування нових форм власності на основі реконструкції й інтеграції економічних інтересів, підвищення раціональності організації відтворення економічних прагнень акторів.

Інтенсивне відтворення економічних інтересів також прямо пов'язано із інтелектуальними можливостями людини щодо засвоєння, асиміляції, дисиміляції, ранжування нею нової економічної інформації, наявність яких відповідно забезпечує якісне зростання результатів і можливостей утілення економічних інтересів. Одночасно генетична спроможність актора до швидкого сприйняття інформації та оволодіння необхідними вміннями, реагування і впровадження в економічну поведінку нових механізмів реалізації інтересів, його схильність до диверсифікації комунікацій та утворення нових соціально-економічних контактів також стають підґрунтям для інтенсивного відтворення економічних інтересів.

Найрозповсюдженішим серед економічних акторів є такий тип відтворення економічних інтересів, як гібридний, оскільки в економічній поведінці будь-якого актора спостерігаються як прояви екстенсивності, так і інтенсивності, замкненості й відкритості до екзогенних імпульсів, повторюваності і творчості. Можна лише казати про належність акторів до відносно екстенсивного або інтенсивного типу відтворення за умови превалювання рис того чи іншого типу.

Гібридний тип відтворення економічних інтересів пов'язаний, з одного боку, із необхідністю постійної рекурренції найбільш стійких, життєво важливих економічних інтересів, реалізація яких забезпечувала б підтримання поточного економічного стану актора, обслуговування наявного основного капіталу, фінансування постійних і змінних витрат, задоволення його первинних потреб як

біологічної та соціальної істоти. Зазначене демонструє екстенсивність характеру відтворення економічних інтересів. З іншого боку, прагнення актора до конкурентоспроможного становища на ринку, відповідності застосовуваних форм і методів економічної діяльності технологічним, інформаційним, мережевим зрушенням, прагнення до покращення якості життя підштовхують його до інтенсивності відтворення економічних інтересів.

Відповідно гібридне відтворення економічних інтересів є формою розв'язання протиріччя між необхідністю забезпечення сьогодення і прагнень щодо забезпечення майбутнього, боротьби між стійкістю економічних інтересів та діями стосовно їхньої динамічних змін. Переважання ж якоїсь однієї із зазначених сторін створює передумови для тяжіння економічного актора в бік екстенсивного або інтенсивного відтворення економічних інтересів.

Між кількісними та якісними типами відтворення економічних інтересів існує тісний взаємний кореляційний зв'язок (рис. 1). Поступові кількісні трансформації, їхнє безперервне нагромадження і розвиток зумовлюють зміни у певних якісних характеристиках, інших властивостях і закономірностях формування та реалізації економічних інтересів і, таким чином, поступово опосередковують якісний стрибок і вертикальний рух у відтворенні економічних інтересів. Лінійно-послідовна динаміка відтворення переходить у нелінійну. На зміну попереднім кількісним пропорціям приходять трансформовано-нові кількісні порядки, а якісні трансформації утворюють якісно нові впорядкування – прогресивні або регресивні. Відповідно діють принципи взаємного переходу кількісних змін у якісні та синергетичний принцип.

Крім того, взаємозв'язаність і взаємовплив кількісного та якісного пронизує кожен окремих цикл відтво-

рення економічних інтересів. Оцінка економічними акторами результатів реалізації своїх економічних інтересів і пропорцій їх подальшого відтворення відображає кількісний бік аналізу відтворення. Результати економічної поведінки отримують конкретне кількісне визначення і стають рушійним фактором в економічному виборі акторів – відтворювати зазначені інтереси у подальшому або не відтворювати. Разом із тим, якісний бік відтворення економічних інтересів розкривається у їх спрямованості та здатності задовольнити наявні потреби в економічних і соціальних благах, підвищити якість життя економічних акторів, накопичити економічний і соціальний капітал. Ступінь якісної ефективності відтворення економічних інтересів, з одного боку, є характеристикою погодження різновекторних та різнорівневих економічних інтересів, їх реконструкції, інтеграції і трансформації, а, з іншого, виступає передумовою подальшого відновлення відтворювального циклу інтересів та одночасно детермінантою суспільного відтворення.

Тому кількісний і якісний аналіз є способами інтегративно-комплементарного поєднання і співіснування різних за змістом сторін відтворення економічних інтересів. Крім того, вони виступають інструментами триангуляції, тобто можливостями застосування різних наукових підходів, критичного аналізу до зазначеного процесу відтворення, а також перевірки міри його упорядкованості та узгодженості.

Одночасно інтенції акторів до стабільності (сталості) і динамічності (мінливості) економічних інтересів, ступінь переважання одного чи іншого прагнення дозволяють виділити відповідні типи їх відтворення, подані нами на рис. 2.

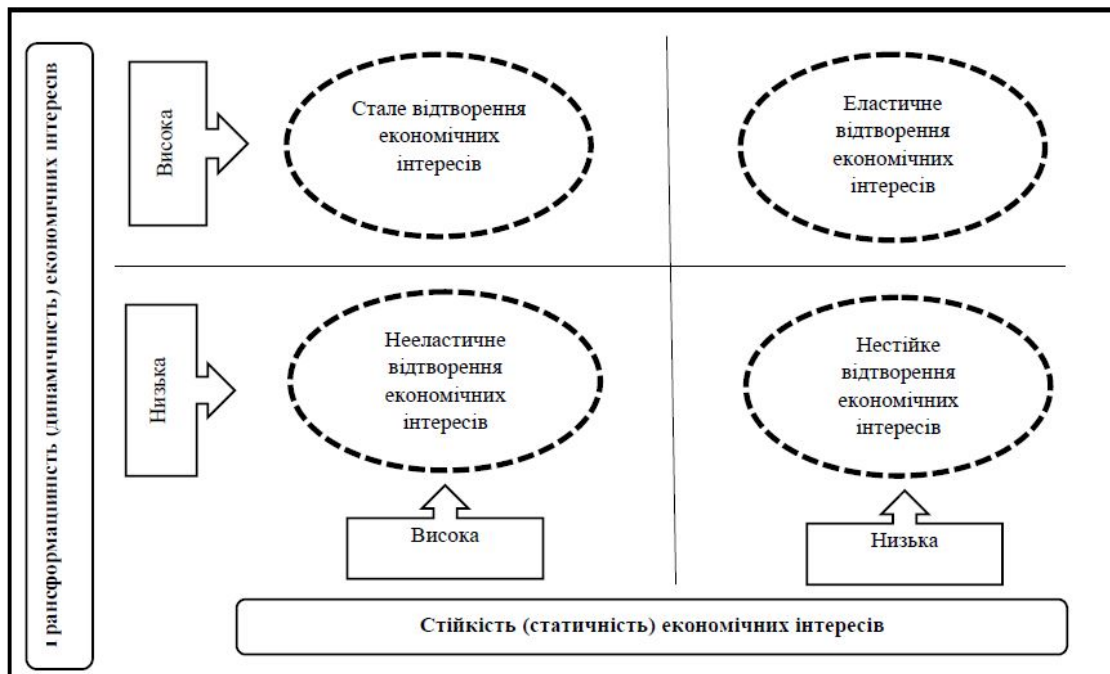

Рис. 2. Відтворення економічних інтересів залежно від тяжіння до динамічності та статичності

Джерело: розроблено автором.

Нееластичний тип відтворення економічних інтересів являє собою синтез високої стійкості та одночасно низької еластичності у формуванні та реалізації акторами економічних прагнень за наявних динамічних умов розвитку економіки й суспільства. Висока стійкість економічних інтересів акторів зумовлюється значним

ступенем впливу інститутів (законодавчих, договірних, соціальних), норм економічної та соціальної поведінки, які склалися і неухильно підтримуються в економіці й суспільстві, регламентацією правил здійснення економічної діяльності, тиском традицій, статусності тощо. Зазначений тип відтворення наявний при запроваджен-

ні державою жорстких констант і обмежень у виборі акторами механізмів реалізації економічних інтересів, заборони певних видів економічних операцій або створенні значних бар'єрів для їхнього здійснення. Характерною рисою нееластичного відтворення є вертикальна зумовленість, ієрархічна підпорядкованість установленням інституційним принципам, домінанта і абсолюту інститутів над інтересами тощо. Останнє, у свою чергу, забезпечує високий рівень координації процесів формування і реалізації економічних інтересів акторами.

Одночасно для даного типу відтворення є характерною нееластичність до екзогенної динаміки економічного розвитку. Його слабкою стороною є тривалість упровадження змін, недостатня реакційність і пристосованість до динамічного соціально-економічного розвитку, поступове згасання і навіть мінімізація інтересу акторів до трансформаційних перетворень, що детермінується неможливістю коригування стійких економічних і соціальних норм, державним тиском та контролем у процесі економічного вибору акторів, обмеженням можливостей для економічної діяльності. Таким чином, відбуваються поступові зміни, без різких зрушень і коливань, частково або зі стабільним збереженням усталених моделей економічної поведінки та незначного коригування їх принципів, що рестрикціонує можливість реконструкції, інтеграції та взаємодії економічних інтересів, уповільнює їх динамічну трансформацію.

Стале відтворення економічних інтересів поєднує в собі високу стійкість економічних інтересів і реакційність економічної поведінки акторів в умовах перманентної мінливості. З одного боку, усталеність процесів формування і реалізації економічних інтересів детермінується силою інституційного поля, яке забезпечує захист економічних інтересів, їх інституційне упорядкування, створює потенційні можливості щодо їх подальшого відтворення. З іншого боку, динамічний розвиток і прогресивний рух соціально-економічної системи зумовлює постійні трансформації цінностей, пріоритетів та інтересів акторів, визначає ситуативні зміни та стохастично-емоційне модифікування актором економічної поведінки. Тобто висока динамічність створює підґрунтя для коротко- та довгострокових, поверхневих і глибинних, ситуативних та прогнозованих змін у процесі відтворення економічних інтересів. Відмінною рисою зазначеного типу відтворення є наявність можливостей щодо утворення акторами системи нових економічних інтересів, затвердження нових моделей економічної поведінки, формування мережі горизонтальних взаємовідносин і взаємодій з іншими економічними акторами.

Сталий тип відтворення забезпечує просторову і часову комплементарність та узгодженість динамічних проявів і стійких тенденцій у процесах формування та реалізації економічних інтересів, розв'язує їх суперечливість, зберігаючи незмінність внутрішньо-сутнісних, стійких рис та одночасно постулюючи підтримання еластичності до динамічно-скоординованих трансформацій. І у цьому сенсі стала модель є досконалим утіленням та найвищою метою відтворення економічних інтересів акторами.

Нестійке відтворення економічних інтересів характеризується низьким рівнем стабільності у формуванні та реалізації інтересів, а також обмеженістю їх динамічних трансформацій. Стійкість відтворення економічних інтересів не забезпечується у зв'язку з обмеженістю або неіснуючістю/відсутністю економічних і соціальних інститутів, що зумовлює невпорядкованість формування та реалізації економічних інтересів, породжує ентропійність, девіативну економічну поведінку, порушення прав та нехтування інтересами контракторів і як результат – їх захищеність. У свою чергу, наявна також несприйнятливості і неготовності акторів до зміни економічної поведін-

ки та коригування економічних прагнень, що пов'язано з недостатнім рівнем відповідності наявних у них знань, освіти, економічних і соціальних можливостей вимогам щодо упровадження нових форм економічних інтересів та механізмів їхньої реалізації. За умови нестійкого відтворення економічних інтересів досягаються або незначні, або навіть негативні економічні результати, зростають прямі та адміністративні витрати, підвищується вірогідність затухання подальшого легального відтворення інтересів акторами при одночасному збільшенні тіньового відтворення економічних інтересів.

Еластичне відтворення економічних інтересів характеризується високосенсорним реагуванням акторів на економічні зміни у поєднанні з низьким рівнем упорядкованості й повторюваності. Відповідно, особливостями еластичного відтворення економічних інтересів є:

- здатність до гнучкого сприйняття та швидких трансформацій системи економічних уподобань під впливом екзогенних імпульсів;

- можливість різких змін актором економічного вибору внаслідок дії іманентних ірраціональних, ситуативних, психолого-емоційних чинників;

- мобільність і стрімкість упровадження інноваційних механізмів реалізації економічних інтересів.

Зазначені особливості створюють передумови для прогресивних динамічних трансформацій відтворення економічних інтересів, оскільки вони передбачають формування цілої мережі складних, гетерогенних, горизонтальних взаємозв'язків між акторами, які можуть бути пов'язані між собою групами економічними прагненнями. Утворення взаємозв'язків передбачає конвергенцію, аффілювання, сегрегацію, конверсію як форм реконструкції економічних інтересів – на початковому рівні, а у подальшому – інтеграцію і трансформацію економічних інтересів та механізмів їх відтворення.

Одночасно інша суттєва особливість еластичного відтворення – нестабільність відтворюваності найсуттєвіших і стійких змістовних уподобань – робить уразливою всю систему економічних інтересів, їхнє формування та реалізацію. У зазначеній комбінації інститути не виступають основними механізмами захисту і регулювання. Відсутність/обмеженість інституційного впливу рестрикціонує упорядкованість і стійкість отриманих економічних результатів, робить складним укорінення базових економічних інтересів, їх антиципацію (передбачення), тобто уявлення ефекту відтворення економічних інтересів ще до їх реалізації.

Відповідно еластичне відтворення економічних інтересів поєднує в собі відкритість і здатність до мобільної генерації принципово нових економічних інтересів разом із обмеженістю їх стабілізації. Не зважаючи на останнє, гнучкість системи відтворення економічних інтересів акторів, їхні взаємовідносини, взаємозв'язки, поліструктурна й мезорівнева координація стають основою для динамічного зрушення економічних інтересів, а також створення нових – позадержавних механізмів їх узгодження й упорядкування.

Висновки та дискусія. Таким чином, стаłe та еластичне відтворення економічних інтересів характеризуються як найбільш сприйнятливий та здатний до динамічних змін, а нестійке й нееластичне – відповідно як нездатні або обмежено здатні до трансформаційних перетворень. Для перших притаманна перманентна інтенсивна мінливість на основі ендо- та мезорівневої взаємодії, а також швидка відтворювана імплантація упроваджених змін. Щодо останніх – характерне уповільнення, обмеження і пролонгація упроваджувальних перетворень, що не дає можливості вийти акторам на новий, якісний рівень відтворення економічних інтересів.

Запропонована нами класифікація і типологізація відтворення економічних інтересів акторами за принци-

пами кількісних і якісних змін його результатів, схильності економічної поведінки акторів до стабільності (стійкості) та динамічності (мінливості) сприятиме науковому обґрунтуванню економічної діяльності акторів в умовах динамічного інформаційного розвитку сучасного господарства, уточненню шляхів узгодження протиріч і конфліктів інтересів на різних рівнях економічної взаємодії. Одночасно обґрунтовані типи відтворення економічних інтересів створюють основу для проведення подальшого наукового аналізу у напрямі впливу на поведінку економічного актора одночасно раціональних та ірраціональних імпульсів, особливо в умовах ендогенних і екзогенних трансформацій, які вимагають його реагування. Крім того, виокремлені змістовні характеристики відтворення економічних інтересів стають перехідним містком до аналізу зазначеного процесу в нелінійній динаміці, з'ясування можливостей когерентності економічних інтересів акторів у часі та просторі, що і має стати перспективами подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Канеман Д. Рациональный выбор, ценности и фреймы / Д. Канеман, А. Тверски // Психолог. журн. – 2003. – Т. 24. – № 4. – С. 31–42.
2. Tversky A. Preference, belief, and similarity: Selected writings / E. Shafir. – Massachusetts Institute of Technology, 2004.
3. Дитон А. Великий побег: Здоровье, богатство и истоки неравенства / А. Дитон. – М.: Изд-во Института Гайдара; Фонд "Либеральная Миссия", 2016.
4. Holmström B. Multitask principal-agent analyses: Incentive contracts, asset ownership, and job design / B. Holmström, P. Milgrom // Journal of Law, Economics & Organization. – 1991. – Vol. 7. – Special Issue. – P. 24–52.

5. Hart O. 1988. Incomplete contracts and renegotiation / O. Hart, J. Moore // Econometrica. – 1988. – Vol. 56. – No. 4. – P. 755–785.
6. Талер Р. Новая поведенческая экономика. Почему люди нарушают правила традиционной экономики и как на этом заработать / Р. Талер. – М.: "Эксмо", 2015.
7. Чернецова Н. С. Экономическая природа и эволюция системы экономических интересов: дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.01 / Н. С. Чернецова. – М., 2003.
8. Рассказова Н. В. Устойчивое развитие социально-экономической системы в контексте теории интересов / Н. В. Рассказова // Философия хозяйства. – 2013. – № 5. – С. 149–158.
9. Базилевич В. Д. Людиноцентризм парадигмальных зрушень в економічній теорії XXI ст. // Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2017. – С. 15–20.
10. Тарасевич В. Н. К гносеологии государственного капитализма / В. Н. Тарасевич // Проблемы экономики та політичної економії. – 2017. – № 1. – С. 59–82.
11. Кузьмін О. Є. Регулювання інтересів стейкхолдерів у корпоративному управлінні шляхом проведення корпоративних переговорів / О. Є. Кузьмін, О. А. Хілуха // Економічний часопис – XXI. – 2016. – № 161. – С. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V161-13>.
12. Грищенко А. Інтеграційний вектор реалізації національних економічних інтересів України: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / А. Грищенко // Міжнародна економічна політика. – 2011. – Вип. 1–2. – С. 246–274. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2011_1-2_11.
13. Залевский Г. В. Фиксированные формы экономического поведения в контексте теории избыточной устойчивости индивидуальных и групповых систем / Г. В. Залевский // Вестн. Томского гос. ун-та. – 2005. – № 2. – С. 64–68.

Received: 13/11/2017
1st Revision: 27/02/2018
Accepted: 02/03/2018

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

В. Смесова, канд. экон. наук, доц.

ГБУЗ "Украинский государственный химико-технологический университет", Днепр, Украина

ТИПОЛОГИЯ ВОСПРОИЗВОДСТВА ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ АКТЕРОВ

Предложена типология воспроизводства экономических интересов актеров в соответствии с количественными и качественными изменениями в результатах их реализации, а также в соответствии со склонностью экономического поведения актеров к стабильности (устойчивости) и динамичности (изменчивости) в процессе актуализации экономических интересов. Обоснованы системные взаимосвязи и взаимозависимости между предлагаемыми типами воспроизводства экономических интересов. Раскрыто взаимовлияние воспроизводства экономических интересов актеров и институциональной среды.

Ключевые слова: воспроизводство; институты; интерес; экономические интересы; экономическое поведение.

V. Smiesova, PhD in Economics, Associate Professor

Ukrainian State University of Chemical Technology, Dnipro, Ukraine

TYPOLOGY OF REPRODUCTION OF ECONOMIC INTERESTS OF ACTORS

A typology of reproduction of the economic interests of actors is proposed in accordance with quantitative and qualitative changes in the results of their implementation, as well as in accordance with the propensity of economic behavior of actors to stability (stability) and dynamism (variability) in the process of actualization of economic interests. Systemic interrelations and interdependencies between the proposed types of reproduction of economic interests are justified. The mutual influence of the reproduction of the economic interests of actors and the institutional environment is revealed.

Keywords: reproduction; institutes; interest; economic interests; economic behavior

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. Kaneman D., Tverski A., 2003. Ratsionalnyy vybor, tsennosti i freymy. Psikhologicheskyy zhurnal, Vol. 24, №4:31-42
2. Tversky A., 2004. Preference, belief, and similarity: Selected writings. Massachusetts Institute of Technology, 1023.
3. Diton A., 2016. Velikij pobeg: Zdorov'e, bogatstvo i istoki neravenstva, Moskva, Izd-vo Instituta Gajdara; Fond Liberal'naya Missiya, 368.
4. Holmström B., Milgrom P., 1991. Multitask principal-agent analyses: Incentive contracts, asset ownership, and job design. Journal of Law, Economics & Organization, Vol. 7, Special Issue: 24–52.
5. Hart O., Moore J., 1988. Incomplete contracts and renegotiation. Econometrica, Vol. 56, No. 4: 755–785.
6. Taler R., 2015. Novaya povedencheskaya ehkonomika. Pochemu lyudi narushayut pravila tradicionnoj ehkonomiki i kak na ehtom zarabotat', Moskva, Ehksmo, 550.
7. Chernetsova N.S., 2003. Ekonomicheskaya priroda i evolyutsiya sistemyi ekonomicheskikh interesov: diss. ... d-ra ekon. nauk, Moskva, 411.
8. Rasskazova N.V., 2013. Ustojchivoe razvitie social'no-ehkonomicheskoy sistemy v kontekste teorii interesov. Filosofiya hozyajstva, №5: 149-158.
9. Bazilevich V.D., 2017. Lyudinocentrichnist' paradigmal'nih zrushen' v ekonomichnij teorii XXI st. Paradigmal'ni zrushennya v ekonomichnij teorii XXI st.: Materiali III Mizhnarodno'i naukovy-praktichno'i konferencii, Ky'yiv, Kiivs'kij nacional'nij universitet imeni Tarasa Shevchenka, 15-20.
10. Tarasevich V.N., 2017. K gnoseologii gosudarstvennogo kapitalizma, Problemi ekonomiki ta politichno'i ekonomii, № 1: 59-82.
11. Kuz'min O.Ye., O.A. Xiluxa, 2016. Regulyuvannya interesiv stejkholderiv u korporatyvnomu upravlinni shlyaxom provedennya korporatyvny'x peregovoriv. Ekonomichny'j chasopy's-XXI, № 161: 56-60; DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V161-13>
12. Gryshhenko A., 2011. Integracijny'j vektor realizaciyi nacional'ny'x ekonomichny'x interesiv Ukrayiny: teorety'chni ta prakty'chni aspekty', Mizhnarodna ekonomichna polity'ka, Vy'p. 1-2: 246-274, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2011_1-2_11
13. Zalevskij G.V., 2005. Fiksirovannye formy ehkonomicheskogo povedeniya v kontekste teorii izbytochnoj ustojchivosti individual'nyh i gruppovyh system, Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta, №2: 64-68